2. Лоїк Г. К., Тарасюк І.Г., Солярчук Д.І. Використання земель населених пунктів з основами містобудування. Львів. ЛДАУ, 2000. 58 с.

3. Новаковська І. О. Деградація земель мегаполісів: оцінка та проблеми локалізації. *Збалансоване природокористування.* 2016. № 3. С. 81–86.

Володимир ГРИБ
аспірант першого року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: **ЯСІНЕЦЬКА Ірина Анатоліївна**
доктор екон. наук, професор
професор кафедри садово-паркового господарства, геодезії та землеустрою
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
м. Кам'янець-Подільський

ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

В умовах ринкової економіки конкурентоспроможними можуть бути лише ті підприємства, які досягають високого рівня ефективності виробництва.

Екстенсивний розвиток був актуальним за недостатнього рівня науково-технічного прогресу за умов, коли виникала необхідність в освоєнні нових територій. Нові території інколи освоюються і нині.

Однак постійне розширення територіальних умов, залучення додаткових ресурсів і збільшення на цій основі обсягу виробництва не можуть бути безмежними. Екстенсивний тип виробництва на певному етапі починає втрачати динамізм, наштовхується на об'єктивні перепони (вичерпані вільні території, обмеження людських можливостей та ін.) і виникає необхідність переведення діяльності підприємства на інший тип економічного розвитку – інтенсивний.

У сільському господарстві інтенсифікація виробництва здійснюється способом концентрації виробничих ресурсів на одній і тій самій земельній

площі. При цьому інтенсивний розвиток передбачає якісне удосконалення засобів виробництва та використання прогресивних технологій. [1]

Метою інтенсифікації у сільському господарстві є збільшення виходу високоякісної продукції з розрахунку на одиницю земельної площі.

Інтенсифікація охоплює:

1. Показники рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва.

2. Результат інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

3. Економічну ефективність сільськогосподарського виробництва.

Екстенсивний та інтенсивний типи розвитку тісно взаємопов'язані й практично не існують у чистому вигляді, а співіснують. Наприклад, одночасно може відбуватися і приріст кількості працюючих, і підвищення їхньої кваліфікації, і розширення обсягів виробництва (наприклад, будівництво тваринницьких комплексів), і вдосконалення технічної бази виробничого процесу. У цьому випадку, залежно від того, який тип забезпечує значне поліпшення, доходять висновку про переваги екстенсивного чи інтенсивного шляхів розвитку підприємства. Як відомо, розмір сільськогосподарського підприємства безпосередньо пов'язано з площею його земельного ресурсу.

Для земельних ресурсів важливим завданням є встановлення оптимального співвідношення угідь, оптимальної площі підприємств, розмірів населених пунктів, інших несільськогосподарських об'єктів.

Інтенсивно використовувані угіддя – орні – повинні передусім мати обов'язкове обґрунтування оптимальності: екологічне (щодо припустимості) і економічне (щодо доцільності). Звичайно, екологічні та економічні аспекти найтіснішим чином взаємопов'язані між собою. [2]

З метою створення ґрунтовоохоронних агроландшафтів високого ступеня саморегуляції з мінімальними витратами енергії і ресурсів, необхідно запровадити контурно-меліоративну організацію агроландшафтів, землевпорядкувати територію кожного суб'єкта землекористування в інтересах, насамперед, збереження природоохоронного каркаса ландшафту як основи сталого розвитку агросфери, поліпшення умов життя людини.

Критерієм оптимальності розміру землекористування може бути рівень його продуктивності на одиницю сукупного енергетичного ресурсу, який бере участь у виробничому процесі. Про це свідчать наукові розрахунки при встановленні оптимальних розмірів фермерських господарств. Розміри фермерських господарств повинні забезпечувати оптимальні обсяги виробництва продукції, досягнення високої ефективності галузей, раціональне використання трудових ресурсів, основних виробничих фондів, зниження собівартості продукції та підвищення продуктивності праці.

Від розміру господарства залежить ефективність використання техніки та інших основних виробничих фондів, транспорту, трудових ресурсів і виробництва у цілому. Найбільш впливовим є фактор раціонального використання технічних засобів. Особливо це виявляється нині, коли ціни на них досить високі. [3]

Економічна оцінка ефективності виробництва за різних площ земель господарств визначається за такими економічними показниками: вартість валової продукції у фактичних цінах реалізації; вартість фондів на 1 грн валової продукції; сума амортизаційних відрахувань на 1 грн валової продукції; сума витрат на 1 грн валової продукції; сума валового доходу на 1 грн валової продукції.

З огляду на оптимізацію землекористування агроландшафтів і беручи до уваги максимальну вразливість в екологічному відношенні розорюваних земель, доцільно встановлювати допустимі пороги орнопридатності земель, яка визначається з урахуванням, з одного боку, відповідності фізіологічних вимог сільськогосподарських рослин конкретним ґрунтово-кліматичним умовам, з другого – можливого впливу вирощуваних культур на деградацію ґрунтів.

Екологізація землекористування – це таке використання землі, за якого забезпечується її природний, ресурсоощадний, відновлювальний характер, передбачається збереження ґрунтів, обмежується негативний вплив на них, а також на рослинний і тваринний світ, геологічні породи, водні джерела та інші компоненти середовища.

Враховуючи, що сільське господарство є одним із небезпечних забруднювачів навколишнього середовища, раціональне використання та охорона землі є головними соціально-економічними і екологічними завданнями сучасного суспільства, найважливішою умовою національної безпеки. [2]

Діапазон можливостей екологізації земель сільськогосподарського призначення досить широкий. Це і впровадження адаптивних систем землеробства з контурно-меліоративною організацією території, внесення науково обґрунтованих доз мінеральних добрив, мінімізація застосування пестицидів, накопичення органічної маси у ґрунті і ґрунтозахисні технології обробітку земель, біологічні методи захисту рослин, а також дотримання систем сівозмін, виведення та реалізація екологічно пристосованих сортів рослин.

Питання оптимального співвідношення земельних угідь України неодноразово розглядалося під час розроблення загальнодержавних документів з прогнозування землекористування, хоча нормативів оптимального співвідношення досі не затверджено. Згідно з Національною програмою охорони земель на 1996–2010 рр., розробленої на виконання розпорядження Президента України від 17.12.1996 р. площу орних земель у 2010 р. пропонувалося зменшити до 29,6 млн га (рівень розораності 49,1%), лісистість збільшити до 19,4% (11,7 млн га), а площу природних кормових угідь – до 16,5% (10,0 млн га). За Загальнодержавною програмою використання та охорони земель (2004 р.) до 2015 р. площу ріллі прогнозувалося зменшити на 3,2 млн га, площу лісів довести до 11,1 млн га, а луків і пасовищ – до 9,8 млн га. Однак, зазначені прогнози, не пов’язували пропоновані площі екологостабілізуючих угідь з показниками деградації ґрунтів, площа яких разом з малопродуктивними орними землями, становить 5,1 млн га. На основі досягнення нейтрального рівня деградації площа стабілізуючих угідь (26,9 млн га) майже дорівнює площі орних земель (27,4 млн га), що можна вважати достатньо обґрунтованою моделлю оптимізації земельних угідь.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. К. : КНЕУ, 2019. 779 с.

2. Підвищення ефективності використання, відтворення і охорони земельних ресурсів регіону / Борщевський П.П., Чернюк М.О., Заремба В.М. [та ін.]. К. : Аграрна наука, 2021. 240 с.

4. Гунченко О.В. Теоретико-методичні аспекти оцінки економічної ефективності використання земель сільськогосподарських підприємств. Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, 2021. С.1–8.

УДК 502.521(477.73-21)(043,2)

Іван ДАНИЛЮК
здобувач вищої освіти 1 курсу
спеціальності 201 «Агрономія»
Науковий керівник: **САМАР Ангеліна Володимирівна**
асистент кафедри хімії
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
м. Кам’янець-Подільський

АНАЛІЗ СТАНУ ҐРУНТІВ ЗЕЛЕНИХ ЗОН М. КАМ’ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ

У наш час надзвичайно актуальною є проблема збереження та поліпшення екологічного стану середовища, яке оточує нас у містах, а також створення умов, сприятливих для добробуту людини. Тому, зелені зони мають важливе значення у формуванні середовища міста.

Озеленення міст базується на науково обґрунтованих принципах і нормативах, згідно з якими передбачається рівномірне розташування серед забудови садів, парків, скверів та інших крупних зелених масивів, пов’язаних